

Stimate Doamne, Stimați Domni,

Asociația Business-ului European (EBA) salută și susține eforturile instituțiilor statului de a spori competitivitatea Republicii Moldova în lumina procesului de aderare la Uniunea Europeană (UE), semnalând, totodată, anumite arii sensibile care urmează a fi îmbunătățite în vederea asigurării unei dezvoltări economice durabile.

În context, subliniem faptul că recent EBA a demarat un exercițiu amplu în rândul membrilor săi menit să colecteze opiniile și sugestiile comunității de afaceri, fiind axate pe anumite arii de interes precum:

- **Sporirea competitivității și sustenabilității economiei Republicii Moldova;**
- **Valorificarea oportunităților integrării europene a RM;**
- **Reducerea barierelor și provocărilor asociate acestui proces.**

Procesul de aderare a Republicii Moldova la UE reprezintă o prioritate strategică, constituind, totodată, cel mai important avantaj și catalizator pentru dezvoltarea mediului de afaceri și asigurarea unei creșteri economice durabile. Această oportunitate face ca Moldova să devină mai atractivă pentru investitorii locali și internaționali.

În același timp, este esențială **asigurarea transparenței publice în ceea ce privește implementarea Planului de Creștere și gestionarea fondurilor alocate în acest scop**. Acest lucru este cu atât mai important cu cât Planul prevede investiții în infrastructură în diverse sectoare ale economiei, implicând organizarea de licitații publice pentru aceste proiecte.

O altă preocupare importantă vizează **comunicarea clară și deschisă privind pozițiile de negociere** și necesitatea stabilirii unor perioade de tranziție acolo unde este posibil și justificat, în procesul de aliniere a legislației naționale la acquis-ul comunitar. În anumite cazuri, atât mediul de afaceri, cât și instituțiile publice nu sunt pe deplin pregătite pentru implementarea noilor reglementări. În acest context, procesul de aderare la UE trebuie să fie predictibil și coerent, însoțit de un sistem eficient de comunicare și consultare cu mediul de afaceri. Totodată, acesta trebuie susținut prin programe guvernamentale și/sau ale partenerilor de dezvoltare, menite să faciliteze procesul de conformare și să compenseze parțial costurile aferente adaptării la noile cerințe.

Asigurarea unui proces predictibil și coerent de aderare la UE - Implementarea programului de aderare impune necesitatea unei analize profunde a modului în care vor fi preluate cerințele europene. În context merită subliniat faptul că Directivele UE oferă și un anumit grad de flexibilitate Statelor Membre prin menținerea dreptului de decizie asupra unor aspecte ce țin de modul de implementare a acestora, dar și posibilitatea negocierii unor derogări pe anumite arii sensibile. Implementarea cadrului armonizat urmează să fie făcută în strictă **consultare cu mediul de afaceri și cu oferirea unui interval de timp rezonabil** între publicarea dispozițiilor noi sau modificate și intrarea lor în vigoare, astfel încât să fie înțeles pe deplin impactul noilor modificări.

Urmare a acestui exercițiu a fost conturat un tablou clar de provocări sistemice și necesități care afectează atât stabilitatea, cât și dezvoltarea afacerilor și care, în mare parte, pot fi grupate după cum urmează:

- Continuarea reformelor inițiate în **justiție** pentru a asigura competitivitatea investițiilor și integrarea europeană. În acest sens, independența sistemului de justiție și creșterea eficienței și transparenței acestuia rămân a fi încă puncte vulnerabile care urmează a fi soluționate.
- Continuarea procesului de **dereglementare, debirocratizare și digitalizare** a serviciilor publice, cu focus sporit pe îmbunătățirea procedurilor de vămire, a procesului de standardizare și certificări, inclusiv pe identificarea laboratoarelor performante, dar și

instruirea corespunzătoare a funcționarilor în linie cu cerințele impuse la nivelul UE. Totodată, urmează a fi implementate **reforme structurale pentru a spori creșterea economică**, cu accent prioritar pe o mai bună valorificare a oportunităților pentru IMM, pe dezvoltarea companiilor producătoare mari care pot genera o valoare adăugată mai mare, dar și pe necesitatea stringentă de asigurare a durabilității sectorului agroalimentar. Privatizarea întreprinderilor de stat prin atragerea unor investitori europeni / internaționali **credibili** va asigura un proces sigur și transparent în acest sens, dar și va contribui substanțial la creșterea economică așteptată.

- Implementarea reformelor structurale de impact pe **piața muncii** și o mai bună aliniere a sistemului de educație/învățământ cu cerințele pieței. Toate aceste eforturi sunt menite să soluționeze problemele legate de lipsa personalului calificat, migrația specialiștilor, dificultatea de a atrage și păstra angajați, dar și de procesele ce țin de atragerea străinilor în câmpul muncii din Republica Moldova.
- Predictibilitatea cadrului de **politici fiscale** și armonizarea acestuia în linie cu cerințele și condițiile impuse de legislația UE, înlăturarea inechităților existente, inclusiv sub aspect de concurență neloială, reconceptualizarea modului în care sunt taxate investițiile, reprezintă de asemenea o arie sporită de interes.
- Implementarea măsurilor menite să sprijine dezvoltarea **sectorului energetic și de regenerabile**, dar și să îmbunătățească politicile de mediu.

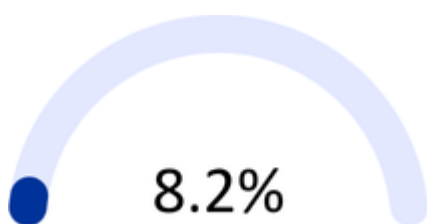
În rezultatul acestui exercițiu, EBA a sistematizat o serie de propuneri menite să contribuie la atingerea obiectivelor menționate mai sus (*prezentate în anexă*).

CONTEXT ECONOMIC: INDICATORI MACROECONOMICI

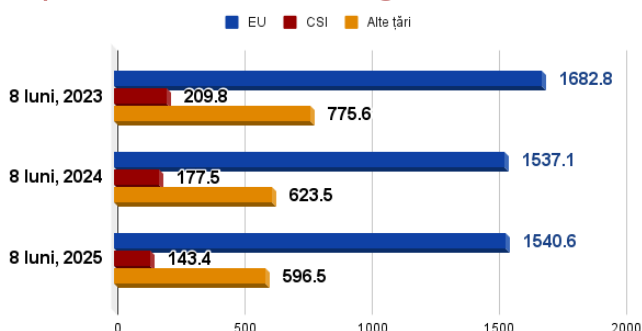
Semestrul I, 2025 – indicatorii cheie macroeconomici

- Comparativ cu trimestru I, 2025, **Produsul Intern Brut** s-a majorat cu 1,6%, indicând semnale de recuperare economică.
- **Rata inflației anuale** (iunie 2025 față de iunie 2024) a constituit 8,2%.
- Soldul **datoriei de stat** a atins nivelul de 127,2 mld. MDL (6.46 mld Euro) și a înregistrat o majorare cu 18,8% comparativ cu semestrul I 2024. Datoria de stat internă a însumat 48,5 mld. MDL (2.45 mld. Euro), în creștere cu 10,6% și datoria de stat externă - 78,7 mld. MDL (3.98 mld. Euro), care a sporit cu 32,5%.
- În ianuarie-august 2025, **exporturile** au constituit 2,28 mld. USD și s-au micșorat cu 2.4% față de perioada similară a anului 2024. Exporturile către UE au totalizat 1.54 mld. USD (creștere cu 0,2%), reprezentând 67.5% din totalul exporturilor RM.
- Valoarea **importurilor** în ianuarie-august 2025 a crescut cu 18.3% și a constituit 6,9 mld. USD. Importurile din UE au însumat 3,7 mld. USD, majorare cu 29,6%, deținând o pondere de 53.9% din totalul importurilor RM.
- **Câștigul salarial mediu lunar brut** a înregistrat o creștere de 1,7% și a constituit 15 020 MDL (770 Euro).
- **Producția industrială** a înregistrat o creștere cu 1.6% comparativ cu semestrul I al anului 2024, fiind determinată de creșterea producției în industria extractivă cu 17,3% și în sectorul energetic cu 5%.
- **Producția agricolă** a înregistrat o scădere cu 5,8% față de aceeași perioadă a anului precedent, totalizând aproximativ 6 mld MDL (303.4M Euro). Declinul a fost determinat în principal de reducerea producției animaliere cu 5,1%.
- **Investițiile străine directe** au înregistrat intrări nete de capital în valoare de 213,3 mil. USD (de 3 ori mai mult față de semestrul I 2024). Investitorilor din țările UE le-a revenit ponderea majoră – 85,5%, iar celor din alte țări – 14,9%. Principalii investitori străini în Moldova sunt originari din Cipru, Olanda, România, Franța, Bulgaria, Austria, Marea Britanie etc.

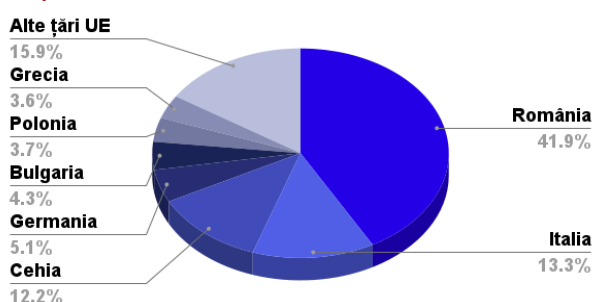
Rata Inflației Anuală

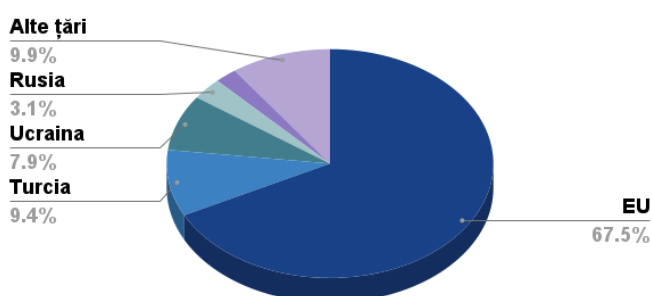
Exporturile RM în ianuarie-august 2023-2025

Exporturile către UE, Semestrul I 2025

Exporturile RM, Semestrul I, 2025

1. PRIORITĂȚI-CHEIE ÎN JUSTIȚIE PENTRU A ASIGURA COMPETITIVITATEA INVESTIȚIILOR ȘI INTEGRAREA EUROPEANĂ

Un sistem de justiție independent, eficient și transparent este esențial pentru a atrage investiții și a asigura parcursul european al Republicii Moldova. EBA subliniază că reforma judiciară și combaterea corupției sunt factori decisivi pentru un climat investițional competitiv. Atâta timp cât piața nu protejează investițiile, investitorii vor ezita să vină în Moldova sau să-și sporească prezența aici.

În ultimii ani, Republica Moldova a înregistrat unele progrese: de exemplu, conform clasamentului internațional Rule of Law Index¹, Moldova a urcat pe locul 64 din 142 de țări (al 4-lea din 15 în Europa de Est și Asia Centrală), peste media regională. De asemenea, Indicele de percepție a Corupției 2024² al Transparency International arată un scor de 43/100 – cel mai bun scor al țării de până acum, în constantă creștere în ultimii patru ani. Aceste date confirmă că eforturile autorităților în reformarea justiției și combaterea corupției merg într-o direcție corectă. Totuși, pentru a *consolida statul de drept* în spiritul capitolelor 23 și 24 din acquis-ul UE și a spori încrederea investitorilor, sunt necesare reforme profunde orientate spre soluții concrete. În continuare sunt prezentate principalele priorități în domeniul justiției, însoțite de măsuri propuse.

1.1. Independența sistemului de justiție

Justiția moldovenească s-a eliberat parțial de influențele oligarhice din trecut, printr-un exod masiv de judecători și procurori cu probleme de integritate, drept urmare a procesului de vetting. Cu toate acestea, încă persistă percepția unei justiții susceptibile de ingerințe din exterior. Aceste vulnerabilități erodează încrederea investitorilor și a societății în general. Fenomenul corupției încă se perpetuează în sectorul justiției, afectând negativ climatul investițional. Vetting-ul procurorilor a demarat cu întârzieri semnificative. Primele audieri au avut loc abia în iunie 2025 – la peste un an de la lansarea oficială a vetting-ului. Fără aplicarea uniformă a filtrului de integritate și în rândul procurorilor, reforma riscă să fie subminată din interior – iar percepția de tratament selectiv poate să se adâncească, între timp corupția la nivelul procuraturii ia amploare, or percepția corupției în interiorul sistemului rămâne ridicată (în 2025 majoritatea avocaților, aproape jumătate dintre procurori și o parte semnificativă a judecătorilor indică “multă/foarte multă” corupție.³ Prin urmare, următoarele recomandări-cheie pentru consolidarea independenței sistemului de justiție și combaterea corupției pot fi formulate:

- Continuarea vetting-ului judecătorilor și accelerarea evaluării procurorilor în funcțiile cheie;
- Consolidarea independenței CSM și CSP, în special prin întărirea mecanismelor de etică și disciplină pentru judecători, procurori și avocați, astfel încât abuzurile semnalate de investitori să fie identificate și sancționate prompt;
- Garanții reale de independență și integritate. Protecție efectivă împotriva imixtiunilor și remunerare adecvată pentru judecătorii și procurorii care au trecut filtrele de integritate (în condițiile în care doar ~6% dintre judecători și ~9% dintre procurori⁴ își consideră salariul atractiv).

¹ https://worldjusticeproject.org/sites/default/files/documents/Moldova_2.pdf.

² <https://www.transparency.org/en/cpi/2024/index/mda>.

³ https://crjm.org/wp-content/uploads/2025/05/2025-CRJM_Sondaj-privind-perceptia-profesionistilor-din-justitie-despre-justitie-si-coruptie-event-draft-1.pdf

⁴ https://crjm.org/wp-content/uploads/2025/05/2025-CRJM_Sondaj-privind-perceptia-profesionistilor-din-justitie-despre-justitie-si-coruptie-event-dr-aft-1.pdf.

1.2. Eficiența și transparența sistemului de justiție

Procedurile judiciare lente și impredictibile descurajează investițiile. Deși unele îmbunătățiri sunt vizibile (de exemplu, cauzele penale în Moldova sunt soluționate mai rapid decât în trecut, iar la instanța supremă litigiile civile/comerciale se rezolvă relativ eficient), durata proceselor judiciare, în special în dosarele care vizează autoritățile publice în calitate de pârât rămân o problemă⁵. Potrivit Raportului Comisiei Europene pentru Eficiența Justiției a Consiliului (CEPEJ), durata soluționării cauzelor administrative în Moldova a continuat să crească pentru al treilea ciclu consecutiv. Lipsa unor politici clare de prioritizare a dosarelor face ca, adesea, cazurile urgente să fie amânate până când o soluție judecătorească devine aproape irelevantă. Pe lângă viteză, transparența actului de justiție este la fel de importantă. Pași pozitivi s-au făcut recent: autoritățile au început să publice mai multe informații despre activitatea instanțelor și să includă statistici despre procedurile disciplinare în rapoartele anuale. Totuși, este nevoie de mai mult pentru ca justiția să fie previzibilă și deschisă publicului (și implicit mediului de afaceri). Digitalizarea sistemului judiciar este un catalizator în acest sens - pentru eficiență, transparență și acces sporit la justiție. Instrumentele digitale reduc birocrăția, economisesc timp și pot elimina interacțiunile inutile care favorizau corupția la ghișee. O problemă distinctă, dar la fel de importantă pentru mediul de afaceri este cadrul de funcționare a administratorilor de insolabilitate și executorilor judecătorești. Acesta afectează predictibilitatea procedurilor, facilitând „atacuri raider” și abuzuri. Controlul disciplinar este insuficient, standardele uniforme lipsesc, iar transparența este redusă - toate descurajând investițiile.

Recomandări cheie pentru eficiență și transparență:

- Implementarea unor criterii de prioritizare de către CSM (ex. cauze comerciale majore sau litigii ce afectează climatul de afaceri să fie soluționate cu celeritate) și monitorizarea strictă a duratei proceselor de către instanțe superioare.
- Consolidarea mecanismului executorilor judecătorești: (i) digitalizarea procedurilor de executare; (ii) responsabilizarea executorilor judecătorești în raport cu procedurile inițiate; (iii) stabilirea limitelor clare asupra puterilor executorilor și introducerea conceptului de abuz de autoritate în legislația de specialitate; (iv) îmbunătățirea garanțiilor procedurale - examinarea contestațiilor cu participarea părților și facilitarea suspendării actelor pe durata contestării; (v) consolidarea supravegherii din partea Ministerului Justiției, cu reducerea influenței comisiilor disciplinare autogestionate.
- Reformarea sistemului de desemnare și control al administratorilor de insolabilitate. Procedura actuală, prin care creditorul propune administratorul provizoriu, compromite independența profesiei și creează premisele pentru abuzuri, inclusiv „atacuri raider”. Este necesar un sistem automatizat de repartizare aleatorie a dosarelor, un control disciplinar consolidat și sancțiuni efective. Procedurile trebuie standardizate pentru a elimina interpretările arbitrare, stabilind limite clare asupra puterilor administratorilor și introducând conceptul de abuz de autoritate.
- Prevenirea extinderii neautorizate a puterilor prin norme sublegislative. Asociațiile profesionale ale executorilor și administratorilor emit norme metodologice care le conferă puteri neprevăzute de lege. Este necesară supravegherea strictă a actelor emise de aceste asociații pentru a preveni extinderea neautorizată a competențelor.
- Extinderea sistemului e-Dosar la toate instanțele, astfel încât părțile din procese comerciale ar trebui să poată depune acțiuni, probe și cereri în format electronic și să primească citații

⁵ <https://www.coe.int/en/web/cepej/special-file>.

online. Pe termen mediu, întregul ciclu procesual (de la înregistrare până la executare) să fie urmărit digital, asigurând trasabilitate și reducând erorile.

- Acces la justiție de la distanță. Continuarea inițiativelor precum e-Sala de judecată (videoconferințe pentru ședințe de judecată la distanță).
- Transparență și responsabilitate. Continuarea publicării online, în format accesibil, a tuturor hotărârilor judecătorești și a datelor statistice despre activitatea instanțelor.
- Unificarea practicii judiciare: Este crucial ca instanțele de toate nivelurile să interpreteze legea în mod uniform. Eforturile de uniformizare a practicilor judiciare la Curtea Supremă de Justiție trebuie intensificate.
- Coerență legislativă. Guvernul și Parlamentul ar trebui să evite schimbările legislative frecvente și neanunțate în orice domenii, dar în particular domenii ce afectează afacerile. Orice reformă importantă (fiscalitate, dreptul muncii, reglementări sectoriale) trebuie supusă consultărilor cu mediul de afaceri și experții, pentru a anticipa efectele și a oferi companiilor timp de acomodare. Calendarul de aderare la UE, precum și foile de parcurs permit o planificare și coordonare din timp a acestor procese.

2. PRIORITĂȚI-CHEIE ÎN PROCESUL DE DEREGLEMENTARE, DEBIROCRATIZARE ȘI DIGITALIZARE, DAR ȘI ÎN IMPLEMENTAREA UNOR MĂSURI MENITE SĂ MODIFICE PARADIGMA ACTUALĂ ECONOMICĂ

2.1. Dereglementare, debirocratizare și digitalizare

Este imperios de a continua eforturile de dereglementare, debirocratizare și digitalizare lansate de guvernarea precedentă prin modernizarea și simplificarea proceselor de administrare publică, de dereglementare și reduce a birocrăției și, în consecință - accelera transformării digitale. Aceste reforme sunt esențiale nu doar pentru conformarea cu standardele UE, ci și pentru a oferi RM avantaje competitive în raport cu alte state, pentru a face mediul investițional și climatul de afaceri mai atractiv, pentru a asigura o calitate mai bună serviciilor publice, a crește transparența instituțională, a diminua corupția și spori creșterea încrederii investitorilor și cetățenilor în instituțiile statului. Integrarea cu piața digitală europeană oferă posibilitatea de a avea acces digital la toate activitățile importante. Totodată, digitalizarea poate fi un catalizator sustenabil pentru promovarea exporturilor din Republica Moldova, în special pentru unele sectoare cu potențial de export înalt.

Următoarele arii au fost identificate ca fiind prioritare în vederea continuării eforturilor de debirocratizare și digitalizare:

- Optimizarea și dereglementarea procesului ce ține de privatizarea /luarea în folosință a terenurilor în scopul construcțiilor capitale/investiționale.
- Eliminarea birocrățiilor în procesul de notificare a dispozitivelor medicale, precum și în procesul de obținere a permiselor pentru exportul produselor de origine animalieră.
- Soluționarea diferențelor de standardizare și certificare. În context merită subliniat faptul că obținerea recunoașterii și certificărilor conforme cu normele UE implică un proces birocratic complex și uneori neuniform între statele membre. Lipsa unor acorduri de recunoaștere reciprocă între autoritățile moldovenești și cele din UE pentru anumite

documente sau teste de laborator reprezintă o provocare critică fiind necesară a fi evaluată și propuse soluții concrete.

- Costuri nejustificate pentru controalele ANSA la frontieră (ce ar trebui suportate de stat) și cerința depunerii fizice repetitive a certificatelor de calitate (în loc de soluții digitale cu QR code), necesitând urgent armonizarea reglementărilor naționale cu standardele UE.
- Procesul anevoios de obținere a autorizațiilor de mediu și lipsa clarității în cerințele legale generează întârzieri și riscuri de conformitate.
- Urmează a fi soluționată problema ce ține de inexistența mecanismelor funcționale de verificare a informațiilor trimise prin MEV și alte baze de date deținute de autorități pe baza datelor furnizate de contribuabili.
- KYC - impunerea prezentării actelor cu privire la beneficiari efectivi anual (chiar dacă nu s-au schimbat) sau la fiecare modificare (ex. modificarea persoanei din fișa de specimene, prelungirea unui contract bancar, etc.) care să fie autentificate notarial, apostilate și traduse. Lipsa unor reglementări care ar solicita actele confirmative doar în baza unei analize de risc, dar nu pentru fiecare agent economic.
- Atragerea platformelor de plăți internaționale care să permită impulsivitatea e-Commerce-ului internațional (PayPal, Revolut, Stripe, etc). Această acțiune urmează a fi realizată prin impunerea aceluiași condiții în care furnizorii locali de sisteme de plăți au obținut licențele pentru a asigura condiții de concurență echitabile.
- În vederea încurajării investițiilor în infrastructuri digitale moderne și accelerarea tranziției către tehnologii de vârf, se propune simplificarea procedurii de obținere a certificatului de urbanism pentru proiectare în cazul construirii rețelelor de comunicații electronice de fibră optică în extravilanul satelor cu o populație mai mică de 3 000 de locuitori similar condițiilor stabilite pentru intravilanul la astfel de localități.
- Asigurarea/ ajustarea sistemului de facturare la sistemul de e-commerce, folosirea soluțiilor aplicabile în țările UE, ajustarea cadrului secundar legislativ ce ține de sistemul e-factura.
- Identificarea celor mai relevante servicii care promovează creșterea sectorului de comerț electronic și fortificarea acestora.
- Implementarea opțiunii sandbox pentru testarea preliminară a unor reglementări, pentru dezvoltare inovativă în special în zona Fintech. Interconectarea serviciilor de e-factură cu canalul Mconnect și programele automatizate ale companiilor pentru consumul și schimb de informații în regim automatizat emitere/modificare/ștergere/transmitere a facturilor fiscale în format electronic.
- Modificarea și adaptarea cadrului legal sectorial la noile prevederi ale Legii nr. 195/2024 privind protecția datelor cu caracter personal, pentru a exclude discrepanțele legislative cu cele din domeniul AML, protecția consumatorilor, fiscalitate, dreptul muncii, financiar-bancar etc.
- Implementarea Registrului unic de raportare și permise în cadrul „Cabinetului personal” al agenților economici - Unul dintre principalele obstacole raportate de mediul de afaceri îl constituie multiplicitatea sistemelor electronice de raportare și autorizare, operate de diverse instituții (ANSA, SFS, Agenția de Mediu, CNAS, etc.), fără interoperabilitate între ele. Acest fenomen generează dublări de raportări, pierderi de timp, și costuri administrative ridicate. Pentru a elimina aceste blocaje și a accelera tranziția către o administrație digitală eficientă, se propune dezvoltarea și implementarea unui Registru unic de raportare și permise integrat în „Cabinetul personal” al fiecărui agent economic. Măsurile propuse în

acest sens vizează: Crearea unei platforme guvernamentale unificate care să integreze toate procesele de raportare, notificare, solicitare și obținere a permiselor; Interconectarea sistemelor existente (SIA MEV, e-Factura, MPower, MSign, MPass, etc.) într-o arhitectură comună bazată pe principiul „once-only” — datele să fie prezentate o singură dată și reutilizate între instituții; Introducerea dosarului electronic al companiei, care să includă toate documentele, licențele, certificatele și permisele valabile; Implementarea unui sistem automat de notificare și reînnoire a documentelor (ex. licențe, certificate, autorizații de mediu), pentru a evita blocajele și sancțiunile nejustificate; Acces diferențiat pentru autorități, în baza competențelor legale, pentru consultarea datelor fără a solicita repetitiv informații de la operatori economici.

2.2. Implementarea unui model de creștere economică mai productivă, mai competitivă și mai incluzivă

Vulnerabilitatea economiei Republicii Moldova este marcată de incertitudini și provocări, de un potențial modest de resurse naturale locale și de tendințele demografice îngrijorătoare. În ultimii doi ani, economia Republicii Moldova este marcată de o stagnare profundă, fapt ce impune nevoia înlocuirii modelului inerțial de creștere, bazat pe consumul alimentat de remitențe, cu un model dinamic, bazat pe stimularea producerii și dezvoltării activității antreprenoriale. Noul model de politică economică ar trebuie să recunoască distorsiunile sistematice care însoțesc procesele la care este supusă piața și să țină cont de evoluțiile globale în acest sens. Pentru atingerea acestor obiective urmează să fie elaborate și puse în aplicare instrumente de politici dedicate și bine focusate, ce vor contribui la valorificarea capacităților existente și integrarea în lanțurile globale de aprovizionare.

În vederea asigurării acestor obiective, următoarele propuneri au fost identificate și formulate după cum urmează:

2.2.1. Fortificarea ecosistemului de dezvoltare IMM

IMM reprezintă un rol vital în economie, asigurând o mai mare flexibilitate, competitivitate și o structură economică diversificată. Republica Moldova a înregistrat progrese moderate în dezvoltarea unui mediu de afaceri propice pentru IMM-uri, reformele fiind axate, în principal, pe reducerea reglementărilor împovărătoare. În ciuda aspectelor pozitive, demografia întreprinderilor din Republica Moldova este caracterizată de o rată scăzută a inițierii afacerilor, dar și de un nivel extrem de scăzut de supraviețuire a întreprinderilor mici. Potrivit statisticilor oficiale, mai puțin de jumătate dintre întreprinderile nou înființate reușesc să supraviețuiască la doi ani de la înființare. Rata de supraviețuire după 1 an este de circa 44,2%, iar rata de supraviețuire după 2 ani – circa 40,9%. Spre comparație, în UE rata de supraviețuire în următorul an după înființare este de 80%, iar în medie, jumătate dintre întreprinderi reușesc să supraviețuiască după 5 ani. Antreprenorii mici sunt de obicei mult mai fragili din punct de vedere financiar, fapt care îi face extrem de vulnerabili și mai puțin rezistenți la crize. În vederea îmbunătățirii ecosistemului de dezvoltare a IMM, ar putea fi considerate următoarele acțiuni:

- Stimularea inițiativei antreprenoriale – Eforturile statului ar trebui să fie centrate mai mult pe creșterea nivelului de pregătire antreprenorială și identificarea nevoilor critice în dezvoltarea competențelor antreprenoriale. În acest sens urmează a fi consolidată educația antreprenorială în școli, instituțiile de învățământ profesional și universități, în vederea promovării culturii antreprenoriale, a avantajelor acesteia și beneficiilor care pot fi oferite tinerilor antreprenori. Totodată, eforturile statului ar urma să fie îndreptate și către

eliminarea barierelor administrative si reducerea costurilor de afaceri la etapa de inițiere și derulare a afacerilor, dar și de identificarea măsurilor sustenabile menite să îmbunătățească rata de eșec. Programele targhetate de mentorat și suport în primii ani de activitate sunt estimate ca fiind unele critice în acest sens.

- *Sporirea accesului la finanțare* - Accesul la finanțarea afacerii rămâne a fi unul dintre marile provocări pentru afacerile mici. Potențiale măsuri ce ar putea fi considerate în acest sens sunt valorificarea pe deplin a Acordurilor cu finanțatori-cheie (UE, BERD, BEI, BM etc.) prin acordarea sprijinului financiar consistent business-ului. Totodată, urmează a fi regândite programele de sprijin existente astfel încât să fie captate cât mai multe companii în schemele instituționale de sprijin existente. O altă măsură importantă ține de revizuirea Programelor de stat limitate ca mărime și ca impact la nivelul întregii economii.
- *Susținerea creșterii și internaționalizării IMM-urilor* – Urmează a fi identificate acțiuni concrete în vederea (i) oferirii suportului în implementarea sistemelor moderne de management al calității și a standardelor europene și internaționale, dar și (ii) integrării întreprinderilor locale în lanțurile valorice globale și regionale.
- *Valorificarea pe deplin a conceptului de antreprenor independent (Freelancers)* - Activitatea antreprenorilor independenți reprezintă o transformare semnificativă în structura economică și a ocupării forței de muncă la nivel global. Creșterea numărului de persoane care desfășoară activități independente este adesea asociată cu un semn evident al dezvoltării antreprenoriatului, fapt care impactează pozitiv economia. Potrivit unor estimări, până în 2027, peste jumătate din forța de muncă din SUA va fi reprezentată de freelanceri. Țările europene de asemenea au adoptat politici pentru a atrage profesioniști talentați care doresc să profite de beneficiile freelancing-ului. Deși, Republica Moldova a implementat recent un astfel de concept, popularitatea și eficiența acestuia sunt încă afectate de anumite constrângeri precum genul de activitate care poate fi desfășurat de antreprenor, dar și aspecte fiscale împovărătoare în contractarea serviciilor oferite de antreprenori. Prin urmare, ar trebui să fie reformat conceptul existent pentru a valorifica pe deplin toate oportunitățile și a spori agilitatea pe o piață în schimbare rapidă.
- *Capacitarea potențialului local și a diasporei de a investi în economia națională* – Potrivit unui raport publicat recent de BNM, la situația din august 2025, depozitele persoanelor fizice și juridice în băncile locale au constituit cca 136 miliarde lei ceea ce reprezintă cca 39% din PIB prognozat pentru 2025. Această tendință reflectă lipsa spiritului antreprenorial la nivelul societății și scoate în evidență un potențial investițional enorm nevalorificat. Avînd în vedere rata scăzută de investiții în economie dar și disponibilul de lichidități existent în piață, ar putea fi implementate programe orientate spre captarea și valorificarea resurselor din piață în procesul de lansare/diversificare a afacerii, dar și capacitarea resurselor din diaspora.

2.2.2. Promovarea unui sector privat diversificat, productiv, inovativ și competitiv

Competitivitatea prin inovare reprezintă un pilon esențial în atingerea sustenabilității. Totodată, sectoarele de producere/industriale care asigură un VAB sporit în economie reprezintă elementul fundamental care stau la baza modelelor de creștere economică. Agenda de reforme în acest sens ar trebui să capteze o varietate de instrumente politice și administrative pentru a cultiva un mediu de afaceri care încurajează aceste investiții. În vederea promovării unui sector privat diversificat, productiv, inovativ și competitiv, următoarele acțiuni ar putea fi considerate:

- Evaluarea sectoarelor/industriilor cu potențial înalt de dezvoltare - Avînd în vedere vulnerabilitățile existente, dar și tendințele regionale observate, se impune nevoia identificării produselor/proceselor cu VAB înalt și cu potențial de stimulare a creșterii economice. Un astfel de exercițiu amplu urmează să fie axat pe cartografierea resurselor disponibile, a potențialului de producere și inovare, precum și a cererii de produse pe piața locală/externă, dar și de identificarea piețelor de desfacere.
- Stimularea modelului de creștere economică bazat pe investiții și pe export - Agenda de reforme urmează să includă Programe țintite de suport pentru companii, cu focus pe producere și inovare; Reformele susținute de investiții în infrastructură; Programe țintite pentru promovarea economiei verzi și digitală, dar și în dezvoltarea capitalului uman; Revizuirea cadrului de politici fiscale pentru a răspunde necesităților business-ului.
- Mai multe fonduri de susținere a afacerilor productive și un mai bun grad de absorbției a acestora - În acest sens, urmează a fi implementat un mecanism mai bine targetat al ajutorului de stat, centrat pe rezultat și obiective clar pre-definite. Stabilirea oportunității acordării ajutoarelor, cuantumului acestora, precum și modalității concrete sau instrumentului cel mai potrivit de acordare prin studii și analize de oportunitate derulate înainte de instituirea efectivă a măsurii de sprijin. Este imperios, în acest sens, de ajustat mecanismul ajutorului de stat, astfel încât să fie creată posibilitatea să aplice companii din diverse sectoare ale economiei, bazate pe producere și care generează valoare adăugată. Totodată, este important de a aloca resurse financiare din Planul de Creștere către Programul Ajutorului de Stat, astfel încât să fie asigurată continuitatea acestuia, precum și monitorizarea și eficiența în timp a acestuia, scopul fiind schimbarea paradigmei economice în țară și asigurând creșterea economică.
- Consolidarea lanțurilor de aprovizionare locale și regionale - Întreprinderile locale pot contribui la consolidarea piețelor locale și regionale. În acest sens este necesară identificarea pârgurilor de maximizare a integrării în lanțul valoric a producătorilor /procesatorilor /exportatorilor din Republica Moldova, de diversificare a piețelor de desfacere, dar și necesitatea renegocierii contingentelor existente în UE.
- Stimularea transferului tehnologic, inovării și digitalizării – Pentru a fi competitivi, este necesar să fie dezvoltate produse inovatoare și care vor putea face față concurenței acerbe la nivel regional. Astfel, urmează să fie fortificată dezvoltarea ecosistemului inovațional, prin o mai bună colaborare cu mediu academic, instituțiile de cercetare-dezvoltare și mediul de afaceri.

2.2.3. Sporirea competitivității și durabilității sectorului agroalimentar

Sectorul agroindustrial are o contribuție majoră în procesul de creștere economică durabilă, favorizând creșterea economică în cele mai diverse sectoare, dar și contribuind la asigurarea securității alimentare. Declinul din sfera agricolă din ultimele decenii a generat mai multe efecte negative precum nevalorificarea pe deplin a resurselor disponibile, lipsa locurilor de muncă și a resurselor umane calificate, migrația populației din zonele rurale, gradul redus de utilizare a noilor tehnologii de creștere și procesare a producției agricole. Mai mult, deși fiind o țară agrară, Republica Moldova a ajuns să importe produse agroalimentare, un astfel de trend fiind alimentat de lipsa unei politici și viziuni bine ținute de dezvoltare a sectorului, dar și de competitivitatea redusă în raport cu țările din regiune. În vederea sporirii competitivității și durabilității sectorului agroalimentar, următoarele acțiuni au fost identificate:

- Programe țintite de susținere a producătorilor agricoli și promovarea lanțurilor valorice agricole incluzive – În acest scop ar putea fi considerate următoarele acțiuni: Sprijinirea fermierilor și a sectoarelor agricole, pentru a consolida competitivitatea și reziliența antreprenorilor din agricultură; Suport în perfecționarea metodelor de planificare a activităților agricole; Asigurarea echității și concurenței loiale în lanțul tehnologic „agricultura - industria de prelucrare a materiei prime agricole - comercializarea produselor agroalimentare”; Îmbunătățirea competitivității gospodăriilor agricole; Programe de utilizarea rațională a factorilor de producție.
- Stimularea investițiilor în capacități de prelucrare și în producția cu o VAB mai mare - Urmare a analizelor efectuate, se poate constata că cea mai mare parte a exporturilor produselor agroalimentare revine producției primare sau materiei prime care nu a trecut de etapa procesării și care are o valoare adăugată scăzută în comparație cu alte categorii de produse, precum cele de origine animală sau cele ale industriei alimentare. Pe de altă parte, analiza importurilor denotă faptul că o bună parte din mărfurile importate sunt cele care conțin un VAB sporit (producția procesată). Astfel, agenda de reforme urmează să includă în mod prioritar valorificarea întregului lanț de producere în țară, iar în acest sens ar putea fi elaborate și implementate programe țintite de susținere a statului (ex. Fortificarea volumelor de achiziții și de prelucrare a produselor în forma naturală la nivel local de către procesatori specializați; Dezvoltarea și susținerea serviciilor de colectare, depozitare, transport a produselor agricole pentru industria alimentară și asigurarea unei infrastructuri moderne de post-recoltare; Măsuri de sprijin financiar în vederea asigurării competitivității produselor agricole autohtone; Măsuri țintite de sprijin în diversificarea producției și creșterea calității pentru a face față mediului concurențial). Intervenția statului în acest sens ar trebui să fie axată pe regândirea măsurilor de suport și a criteriilor de eligibilitate ale programelor de subvenționare, în vederea stimulării activităților economice inovative, măsurate prin valoare adăugată brută înaltă, amprentă ecologică redusă și reziliență sporită la condițiile climaterice, nivel avansat de tehnologizare, inclusiv digitizare.
- Necesitatea reformelor la nivel de stat și a unui studiu avansat privind managementul riscurilor în agricultură, bazat pe analiza riscurilor de producție asigurabile și pe cele mai bune practici internaționale (ex. Franța și Austria). De asemenea, ar putea fi considerată extinderea programelor de educație financiară și de management al riscurilor în mediul rural pentru îmbunătățirea capacității fermierilor de a gestiona riscurile. Consolidarea sistemului existent de asigurări agricole ca fiind un instrument principal de protecție a fermierilor.
- Optimizarea mecanismelor de subvenționare - Creșterea gradului de accesibilitate și informare a fermierilor cu privire la mecanismele de subvenționare și modul în care pot beneficia de ele.
- Creșterea rezilienței la vulnerabilitățile climaterice și de mediu – În aceste scopuri, ar putea fi considerate finanțarea proiectelor în infrastructura de irigare, dar și susținerea financiară a fermierilor în adoptarea practicilor agricole rezistente la schimbările climatice. Dezvoltarea unei culturi a responsabilității în rândul fermierilor, bazată pe conștientizarea riscurilor climatice și adoptarea măsurilor preventive, susținută prin politici publice care încurajează investițiile în tehnologii de protecție și adaptare.
- Promovarea producătorilor autohtoni - Implementarea instrumentelor de politici de promovare și stimulare a consumului și fabricării producției agroalimentare ecologice, produselor cu indicații geografice protejate și cu denumiri de origine, precum și a specialităților tradiționale garantate.

2.2.4. Dezvoltarea și consolidarea pieței de capital și accesul la finanțare locală și diversificată. Implementarea reformei administrativ-teritoriale

Următoarele propuneri au fost identificate în vederea dezvoltarea și consolidarea **pieței de capital**:

- Dezvoltarea pieței secundare a obligațiunilor, prin crearea unui cadru eficient de tranzacționare și asigurarea transparenței pentru investitori.
- Liberalizarea fluxurilor de capital, prin facilitarea investițiilor transfrontaliere — atât a investițiilor locale în piețele externe, cât și a investițiilor străine pe piața din Republica Moldova.
- Extinderea maturității emisiunilor de stat, pentru a promova stabilitatea pieței și a oferi diversificare în portofoliile investiționale.
- Emiterea de euroobligațiuni (Eurobonds), ca instrument de diversificare a surselor de finanțare și de integrare pe piețele internaționale de capital.
- Dezvoltarea sectorului fondurilor de investiții ca instrument alternativ de finanțare și investiții.
- Implementarea unor instrumente moderne și flexibile de capital, aplicabile în toate sectoarele economice (de exemplu, mecanisme de tip squeeze-out, programe de răscumpărare de acțiuni etc.), pentru a susține guvernanta corporativă și dinamica pieței.

În scopul facilitării **accesului la finanțare locală și diversificată**, următoarele acțiuni au fost identificate ca fiind prioritare:

- Instituțiile de microfinanțare (OCN-urile) din Republica Moldova își orientează activitatea spre dezvoltare sustenabilă, digitalizare și extinderea surselor de finanțare, urmărind totodată integrarea în infrastructura națională de plăți și promovarea creditării verzi și incluzive. Cooperarea cu autoritățile, instituțiile financiare internaționale și sectorul privat este esențială pentru consolidarea competitivității și stabilității sectorului.
- OCN-urile caută finanțări mai accesibile și stabile, în special în monedă locală, prin linii de credit, garanții de stat și parteneriate cu organizații internaționale (EFSE, EIB, EBRD). Finanțarea verde și atragerea capitalului diasporei sunt considerate direcții promițătoare pentru extinderea activității.
- Digitalizarea reprezintă o prioritate majoră, prin implementarea semnăturii electronice, a identificării electronice (e-KYC) și a sistemelor de scoring automatizat, precum și prin colaborarea cu fintech-uri pentru reducerea costurilor și extinderea accesului în mediul rural.
- Sectorul solicită un cadru normativ clar și previzibil, care să permită atragerea depozitelor, integrarea în Biroul de Credit și accesul la sistemele naționale de plăți. Totodată, se urmărește integrarea deplină în ecosistemul digital al țării (MPass, eID, MPay) și accesul la bazele de date guvernamentale, pentru o evaluare mai eficientă a riscurilor.
- Un accent special este pus pe finanțarea verde și incluziunea socială, prin susținerea proiectelor de eficiență energetică, micro-agricultură și antreprenariat feminin. Dezvoltarea microasigurărilor și a programelor de educație financiară contribuie la crearea unui impact social pozitiv și la atragerea investițiilor sustenabile (ESG).

Structura administrativ-teritorială actuală a Republicii Moldova, la moment, e caracterizată printr-un număr mare de unități teritoriale de dimensiuni reduse și cu capacitate administrativă limitată, ceea ce generează ineficiențe în prestarea serviciilor publice, costuri ridicate de

funcționare și birocrație excesivă pentru mediul de afaceri. În contextul procesului de aderare la UE, este necesară o **reformă administrativ-teritorială graduală și raționalizată**, orientată către eficiență, sustenabilitate și digitalizare. În vederea realizării acestui obiectiv următoarele măsuri au fost identificate:

- Evaluarea și reorganizarea structurii administrative locale pe criterii de viabilitate economică, demografică și fiscală;
- Comasarea voluntară și etapizată a unităților administrative mici, în scopul creării unor centre regionale eficiente și reducerea duplicării instituționale;
- Transferul competențelor și al resurselor către nivelurile administrative care pot oferi servicii mai eficiente și predictibile pentru cetățeni și întreprinderi;
- Introducerea unui sistem de evaluare a performanței autorităților locale, cu indicatori clari privind calitatea și rapiditatea serviciilor oferite mediului de afaceri;
- Crearea unui cadru legislativ de descentralizare digitală, care să permită coordonarea serviciilor publice prin platforme electronice comune.

3. IMPLEMENTAREA REFORMELOR STRUCTURALE DE IMPACT PE PIAȚA MUNCII ȘI A CELOR CE VIZEAZĂ SISTEMUL DE ASIGURARE SOCIALĂ A POPULAȚIEI

3.1. Reforme structurale de impact pe piața muncii

Piața muncii din Republica Moldova se confruntă cu un set complex de provocări structurale, care afectează capacitatea economiei de a se dezvolta durabil și competitiv. Printre cele mai acute probleme se numără lipsa personalului calificat, migrația continuă a specialiștilor, precum și dificultățile în atragerea și păstrarea angajaților. Această tendință, agravată de lipsa oportunităților atractive de angajare și salariile reduse în comparație cu țările din regiune, afectează profund competitivitatea economică a țării. Sectoarele care depind de muncă intensivă sau de competențe tehnice avansate sunt cele mai expuse. În același timp, decalajul major dintre oferta educațională și cerințele reale ale pieței muncii generează un volum mare de forță de muncă nepregătită corespunzător. Sistemul de învățământ nu reușește încă să răspundă dinamic la nevoile economiei, fapt care impune o reformare urgentă și adaptarea sistemului educațional la cerințele actuale ale angajatorilor. Un alt obstacol important în dezvoltarea pieței muncii este mărirea sectorului informal, care atrage o parte semnificativă din populația ocupată. Or, diminuarea ocupării informale și tranziția către economia formală trebuie să devină un obiectiv central al politicilor de ocupare. Totodată, în contextul reducerii populației active și al presiunilor demografice, deschiderea controlată a pieței muncii pentru lucrători străini calificați devine nu doar o soluție, ci o necesitate.

Piața muncii din Republica Moldova are nevoie urgentă de o abordare strategică și integrată, care să combine reforme educaționale, politici de stimulare a ocupării formale, atragerea forței de muncă externe și investiții în capitalul uman. În realizarea acestor obiective, următoarele acțiuni au fost identificate:

- Regândirea sistemului educațional în vederea corespunderii necesităților economice, proceselor globalizării, internaționalizării și tehnologizării. În acest context, urmează a fi considerate investițiile sporite în educație și formare profesională, reconversie și perfecționare continuă, revizuirea curriculei școlare, astfel încât angajații să dețină competențele necesare pentru a face față transformărilor pieței.

- Fortificarea parteneriatelor între sistemul educațional - mediu privat, și valorificarea pe deplin a educației duale.
- Identificarea soluțiilor pentru creșterea nivelului ocupării formale a forței de muncă și amplificarea politicilor de descurajare a ocupării informale.
- Modelarea pe termen mediu și scurt a unor subvenții pentru crearea locurilor de muncă formale de către întreprinderile tinere în mediul rural și peri-urban, care vor asigura un salariu superior mediei pe economie, de care vor putea beneficia angajatorii ce încadrează în câmpul muncii populația neocupată cu studii.
- Dezvoltarea instrumentelor și a programelor inovative pentru stimularea creării și dezvoltării în spațiul rural a întreprinderilor mici cu potențial de creștere sub aspect al veniturilor din vânzări și valori adăugate, creării locurilor de muncă durabile, reintegrării eficiente a persoanelor reîntoarse de peste hotare și valorificării potențialului acestora în materie de competențe și calificări.
- Reintegrarea eficientă a persoanelor reîntoarse de peste hotare și valorificarea potențialului diasporei în materie de competențe și calificări.
- Actualizarea cadrului legislativ/normativ care ar facilita posibilitatea angajatorilor să încadreze salariați străini în condiții similare localnicilor.

3.2. Reformarea sistemului de asigurări sociale prin lansarea Fondurilor de pensii private

În contextul evoluțiilor demografice recente, dar și a celor prognozate pentru următoarele decenii, stimularea comportamentului privat de protecție și economisire pe termen lung devine principala opțiune pentru sustenabilitatea sistemului asigurărilor sociale. În acest sens, dezvoltarea și lansarea Fondurilor de pensii private reprezintă o opțiune necesară pentru asigurarea sustenabilității pe termen lung a sistemului de asigurări sociale. Astfel, următoarele propuneri au fost formulate:

- Revizuirea reglementărilor naționale primare și secundare privind rolul Depozitarului (banca custode), în special în ceea ce privește obligația de a ține registrul unităților fondului. Noile reglementări ar trebui să prevadă opțiuni multiple pentru administrarea registrului, permițând administratorilor de fonduri să aleagă soluții proporționale cu dimensiunea și complexitatea activității.
- Clarificarea cerințelor privind menținerea capitalului social minim, oferind posibilitatea ca capitalul propriu al administratorului fondului să fie utilizat în mod flexibil, după ce a fost vărsat integral.
- Adaptarea pragurilor de investiții în ETF-uri, prin majorarea limitei de 10% (în special la început), pentru a permite diversificarea portofoliului de acțiuni.
- Simplificarea cadrului de funcționare pentru fondurile ocupaționale, astfel încât mai mulți angajatori să poată contribui la același fond de pensii ocupaționale.

4. PREDICTIBILITATEA CADRULUI DE POLITICI FISCALE ȘI ARMONIZAREA ACESTUIA ALINIAT LA RIGORILE UE

Republica Moldova a făcut anumiți pași în direcția armonizării legislației naționale la Directivele UE, totuși, pentru a fi compatibili cu cerințele și practicile UE, urmează să fie evaluate și soluționate, unele momentele cruciale și care sunt raportate ca fiind obstacole serioase în dezvoltarea afacerii.

În context, merită menționat faptul că, la moment, legislația națională include anumite măsuri incompatibile cu legislația UE. Pe de altă parte, lipsa unor stimulente fiscale consistente în promovarea investițiilor și existența unor măsuri discriminatorii sunt raportate ca fiind unele extrem de sensibile pentru mediul de afaceri. Strategia fiscală, concepută în acest context, ar trebui să se concentreze pe introducerea unor reforme conceptuale bazate pe îmbunătățirea climatului investițional, simplificarea sistemului fiscal, corectarea inegalităților și evitarea denaturării concurenței. În acest sens următoarele acțiuni prioritare au fost identificate:

- Armonizarea condițiilor ce țin de rambursarea TVA - Codul fiscal prevede dreptul la restituirea TVA doar pentru anumite tipuri de operațiuni/activități economice (livrări efectuate la cota redusă TVA, investiții capitale, livrările scutite de TVA cu drept de deducere), cât și pentru livrările impozabile documentate prin SIA "e-Factura"/SIA "MEV", fiind însă una extrem de limitată. Mecanismul de restituire a TVA aplicabil începând cu 01.01.2023 a fost prezentat ca fiind unul încurajator, totuși, acesta nu a condus la o majorare a sumelor TVA spre restituire din buget. Limitarea dreptului la restituirea TVA prin dispozițiile Codului fiscal existent încalcă grav principiul neutralității taxei prevăzut de cadrul de armonizare agreat de RM și blochează activitatea investițională. Potrivit celor mai recente date, suma creanței fiscale ce urmează a fi recuperată din buget (TVA spre deducere) înregistrată de companiile din RM, constituie circa 12 mlrd lei. Prin această formă de restricție, statul nu doar că limitează accesul la mijloacele circulante ale contribuabililor, dar și impune un cost adițional eventual pe seama acestora, generat de nevoia de a accesa credite sau alte forme de împrumut pentru necesitățile de afaceri operaționale.
- Stabilirea condițiilor similare de impozitare a venitului investițional - Codul fiscal include abordări discriminatorii în funcție de sursa de proveniență a venitului (obținut din străinătate versus din RM), precum și de statutul plătitorului de venit, fapt care descurajează activitatea investițională. În context, merită subliniat faptul că veniturile investiționale/financiare obținute din străinătate sunt repatriate și impozitate în RM, acestea reprezentând un beneficiu economic pentru RM, susținând economia națională și contribuind la acumularea surselor la bugetul public național. Astfel, se propune amendarea legislației fiscale prin stabilirea condițiilor similare de impozitare a venitului (indiferent de sursa de proveniență), fapt ce va asigura urmărirea scopului economic fundamentat și așteptarea legitimă a tuturor contribuabililor de a desfășura activitatea investițională/financiară în condiții egale și de protecție a concurenței loiale.
- Reintroducerea conceptului de "creștere de capital" pentru persoanele juridice - Prevederile actuale ale Codului fiscal nu încurajează activitatea investițională a companiilor, o astfel de facilitate fiind oferită doar persoanelor fizice. În context, merită subliniat faptul că noțiunea de "creștere de capital" a fost introdusă începând cu intrarea în vigoare a Titlului II al Codului fiscal, din 1 ianuarie 1998, fiind aplicabilă, în egală măsură, persoanelor juridice și fizice rezidente. Începând, însă, cu 1 ianuarie 2020, creșterea de capital este aplicabilă doar persoanelor fizice rezidente și nerezidente ai RM. Prin excluderea unei astfel de facilități pentru companii presiunea fiscală aferentă venitului investițional a crescut de două ori, fapt care nu motivează amplificarea activității investiționale. Impozitarea excesivă a creșterii de capital reduce investițiile, distorsionează alocarea resurselor și reduce eforturile companiilor de a valorifica pe deplin potențialul investițional. Astfel, introducerea acelorași reguli de impozitare pentru persoanele juridice (aplicabile la moment doar persoanelor fizice), în raport cu veniturile investiționale (creșterea de capital) ar reprezenta un pas ferm spre stimularea activității investiționale, dar și la eliminarea discrepanțelor existente la moment în legislație.

- Revizuirea modalității de reportare a pierderilor fiscale - Legislația fiscală permite reportarea pierderilor fiscale eşalonat doar pentru următoarele cinci perioade fiscale. Formula existentă la moment nu încurajează activitatea investițională în Republica Moldova și nu oferă soluții la fel de atractive ca și alte state. În acest sens, ar putea fi considerate următoarele opțiuni: (1) Eliminarea limitei de 5 ani pentru raportarea pierderilor fiscale înregistrate, (2) Posibilitatea raportării pierderilor fiscale și pentru perioadele precedente. O astfel de măsură ar putea reprezenta un instrument eficient prin care statul oferă lichidități contribuabililor atunci când aceștia au nevoie, fiind încurajați să investească în proiecte profitabile și să stimuleze economia.
- Stabilitatea și predictibilitatea măsurilor de politici fiscale și vamale - Complexitatea și schimbările frecvente ale legislației care generează dificultăți în adaptarea rapidă și conformitatea constantă. Lipsa unor reglementări clare și unificate afectează predictibilitatea și planificarea pe termen lung. În acest sens, se impune nevoia asigurării unui cadru fiscal predictibil, transparent, consultat în avans suficient de intens cu mediul de afaceri în vederea evitării efectelor negative ale acestuia.
- Stimularea furnizorilor care investesc în tehnologii de ultimă generație: fibră optică, centre de date și soluții cloud. Reducerea temporară a taxelor pe profit pentru furnizorii de rețele și servicii care implementează tehnologii de ultimă generație și contribuie la extinderea rețelelor.

5. IMPLEMENTAREA MĂSURILOR MENITE SĂ SPRIJINE DEZVOLTAREA SECTORULUI ENERGETIC ȘI A POLITICILOR DE MEDIU

Securitatea energetică rămâne a fi una dintre cele mai stringente provocări pentru Republica Moldova, necesitând continuarea reformelor în vederea minimizării riscurilor și a impactului cauzate de vulnerabilitățile pieței energetice. Totodată, costurile ridicate ale resurselor energetice au influențat negativ inflația, puterea de cumpărare, competitivitatea întreprinderilor și stabilitatea economică. În vederea impulsivării sectorului energetic, dar și fortificării politicilor de mediu, următoarele acțiuni au fost identificate ca fiind prioritare:

5.1. Securitate energetică și infrastructură

- Realizarea interconexiunilor cu România și integrarea deplină în piața energetică europeană.
- Dezvoltarea infrastructurii de transport și distribuție a energiei electrice și gazelor/ prin reglementări care să permită realizarea investițiilor;
- Asigurarea flexibilității rețelei pentru integrarea resurselor regenerabile și a noilor tehnologii (stocare, hidrogen).
- Diversificarea surselor de aprovizionare cu gaze și petrol, reducerea dependenței de un singur furnizor.

5.2. Producție de energie și resurse regenerabile

- Asigurarea producției de energie electrică sigură, verde și accesibilă prin scheme de sprijin bancabile, competitive și transparente și prin reglementări predictibile.

- Valorificarea resurselor regenerabile (solar, eolian, biomasă).
- Organizarea de licitații internaționale transparente și bancabile pentru producția de energie regenerabilă și pentru echilibrarea sistemului energetic.
- Evitarea stabilirii unor plafoane de preț artificiale care descurajează investitorii serioși, precum și tehnologii produse în UE sau US și blochează deschiderea reală către piața internațională.

5.3. Piețe energetice și prețuri

- Accelerarea liberalizării pieței de energie electrică și gaze, pentru a spori competiția, eficiența și opțiunile consumatorilor.
- Reformarea rolului Energocom, care în prezent funcționează ca monopol de stat, pentru a asigura condiții de concurență reale.
- Atragerea de companii străine pe piața locală pentru a ridica standardele de funcționare, prin respectarea regulilor, introducerea tehnologiilor avansate, aplicarea bunelor practici internaționale și atragerea de capital transparent.
- Implementarea tarifelor duale (putere și consum), precum și a tarifelor diferențiate pe intervale orare (zi/noapte), pentru a încuraja consumul în afara orelor de vârf și pentru o mai bună gestionare a cererii.

5.4. Guvernanță și reglementare

- Mai multă transparență, proactivitate și acțiuni preventive din partea ANRE și a organului central de specialitate: stabilirea unor termene rezonabile pentru emiterea opiniilor cu privire la documentele aflate în dezbatere publică; motivarea și publicarea respingerilor opiniilor transmise de părțile interesate; inițierea de consultări cu industria, în calitate de partener, încă din etapa de redactare a documentelor supuse dezbaterii; elaborarea și publicarea de ghiduri, instrucțiuni sau recomandări menite să clarifice aplicarea cadrului de reglementare și să prevină interpretările divergente.
- Introducerea indicatorilor de performanță (KPIs) și a unui sistem de scor pentru companiile publice din energie, cu stimulente clare (bonusuri și penalități).
- Implementarea programelor de reducere a costurilor și creștere a productivității în întreprinderile / agențiile de stat (Moldelectrica, Termoelectrica, ANRE, CNED).
- Promovarea meritocrației și profesionalismului în sectorul energetic: numirea de experți independenți în funcții de conducere, nu pe criterii politice.
- Evitarea creării sau menținerii monopolurilor de stat care frânează inovația și concurența.
- Privatizarea companiilor Red Nord și Furnizare Nord prin licitații internaționale transparente, pentru atragerea unor operatori globali calificați.

5.5. Tranziție verde și eficiență energetică

- Creșterea eficienței energetice la nivelul întregii economii (industrie, transport, clădiri), în toate sectoarele (public, economic și rezidențial).
- Introducerea deducerii accelerate pentru investițiile în infrastructură verde și tehnologii ecologice (inclusiv deprecierea accelerată până la 100% în primul an).
- Stimulente fiscale: scutirea/reducerea TVA la importul de mașini 100% electrice și pompe de căldură; impozitului pe bunuri imobiliare pentru clădirile echipate cu panouri solare, sau alte surse regenerabile.
- Promovarea economiei circulare și sprijinirea companiilor care adoptă modele sustenabile de producție și consum.

5.6. Gestionarea corectă a fondului forestier prin limitarea defrișărilor în scopuri industriale

Fondul forestier al Republicii Moldova este insuficient, cu mai puțin de 10% din teritoriu acoperit de păduri, față de media europeană de peste 32%. Ambalajele produse din lemn de foioase autohtone sunt de unică folosință și au o durată de viață foarte scurtă (1–3 cicluri), spre deosebire de cele din lemn de conifere, mult mai durabile (10–15 cicluri). Aceasta duce la un consum ineficient al unei resurse deja limitate. În plus, sectorul forestier formal este afectat de concurența neloială a celor care folosesc lemn tăiat ilegal, pe fondul lipsei unui sistem eficient de trasabilitate. Diminuarea suprafețelor forestiere are consecințe ecologice grave — dezechilibre climatice, reducerea precipitațiilor și accentuarea secetei —, ceea ce provoacă pierderi mari în agricultură și impune investiții semnificative pentru remediere

Despre Asociația Businessului European (EBA Moldova)

Viziunea EBA Moldova

Promovarea businessului dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova, prin îmbunătățirea mediului de afaceri din RM, consolidarea capacității, oferirea unui suport profesional și consolidarea unui business climate bazat pe valori și bune practici.

Președintele Onorific

Fiind o instituție fondată sub auspiciul Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova, Președinta de Onoare al EBA Moldova este Șefa Delegației UE în RM.

Membrii EBA în 2024

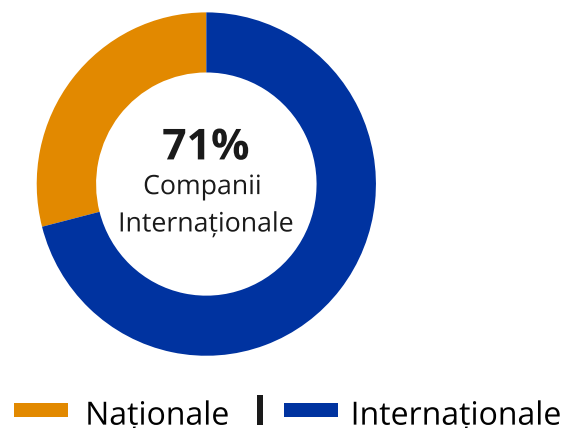
120
COMPANII
MEMBRE

42 000
TOTAL
ANGAJAȚI

3 mld €
CIFRA DE
AFACERI

18.9%
COTA DIN
PIB 2024

Structura Membrilor EBA

Dialog Public Privat

- ✓ Membru al European Business Organisations Worldwide Network (EBO WWN)
- ✓ Membru al Comisiei naționale pentru integrare europeană pe lângă Președintele RM
- ✓ Președinte Grupului de lucru pentru facilitarea comerțului din cadrul Consiliului Economic pe lângă Prim-ministru
- ✓ Membru al Comisiei de stat pentru reglementarea activității de întreprinzător

Realizări în 2024

54
Documente de poziție
emise

40
Probleme/Domenii
abordate

91
B2G
Interacțiuni

26
Amendamente
acceptate

Asociația Businessului European din Moldova

Strada Columna 88, MD-2012, Chișinău

Tel: +373 22 90 70 25

Email: info@eba.md

Web: www.eba.md

